

Олеся Радишевська,
кандидат юридичних наук,
суддя Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду
ORCID: 0000-0002-3262-7487
<https://doi.org/10.37374/2020-37-03>

УДК 342.9:251

Особливості впливу діяльності ОБСЄ на реформування адміністративного права України

У сучасних умовах глобалізації, європеїзації та конвергенції правових систем міжнародне співробітництво охоплює практично всі сфери суспільної діяльності і потребує встановлення загальноприйнятних і зрозумілих «правил гри» на наднаціональному рівні. Зазвичай, ці функції виконують міжнародні організації шляхом укладення міжнародних договорів та прийняття актів «м'якого» права. Проте така модель глобального управління, що склалася на цей час, не є оптимальною та ідеальною для всіх. Зокрема, провідні держави можуть здійснювати вплив на процеси формування та функціонування міжнародних інститутів, корегуючи їх відповідно до власних інтересів, або використовуючи міжнародні інститути для впливу на політику слабкіших держав [1, с. 4] Роль міжнародних безпекових організацій поступово змінюється: значної ваги набирають регіональні утворення, які покликані здійснювати ефективний вплив на підтримку миру, безпеки, демократії, захисту прав людини. На європейському континенті таким суб'єктом є ОБСЄ – одна з найважливіших складників сучасної архітектури європейської безпеки.

Проте нині діяльність ОБСЄ виходить за межі безпекового вектору. Із підписанням у 2018 році Декларації про цифрову економіку як рушія для сприяння співробітництву, безпеці та зростанню та Рішення про розвиток людського капіталу в цифрову епоху ОБСЄ все більшу увагу повертає до проблем діяльності суб'єктів публічної адміністрації в сфері належного врядування, *e-governance*, відкритості, участі суспільства у прийнятті рішень, контролю за публічними витратами, діяльності публічних службовців [2].

У вітчизняному правовому просторі останнім часом з'явилася певна кількість наукових досліджень представників політології, міжнародного публічного, європейського, конституційного права, присвячених аспектам міжнародного співробітництва України в рамках забезпечення безпеки на регіональному та глобальному рівнях, зокрема ОБСЄ (Б. Бабін, М. Баймуратов, О. Горбатюк, О. Грінченко, О. Делінський, А. Деркач, Д. Кулеба, Д. Лобов, М. Хоменко та ін.). Необхідно констатувати відсутність наукових розвідок учених-адміністративістів щодо впливу діяльності ОБСЄ на правотворчу, пра-

возастосовну, правозахисну діяльність суб'єктів публічної влади. Останнє зводиться лише до констатації факту, що доробок ОБСЄ є джерелом адміністративного права («м'якого» права). Однак важливість цієї теми зростає в умовах збройного конфлікту на Сході України, створення військово-цивільних адміністрацій, розвитку державної політики у сфері оборони, залучення України до процесів забезпечення миру, безпеки, співробітництва та сталого розвитку в Європі, а отже, європеїзації публічної політики, адміністративного права в цілому.

У фаховій європейській літературі висловлюється думка, що європейське право твориться усіма суб'єктами міжнародного права, які мають у назві прислівник «європейський» [3, с. 17]. Проте нині Організація з безпеки та співробітництва в Європі (Organization on Security and Co-operation in Europe, далі – ОБСЄ) є найбільшою європейською організацією в сфері безпеки не тільки на європейському континенті, але й у всьому світі, адже об'єднує 57 держав-членів. Для порівняння, учасниками іншої впливової європейської організації – Ради Європи є 47 країн. Україна є членом ОБСЄ (НБСЄ) з 1992 року. Хоча ОБСЄ і є регіональною організацією, однак із приєднанням країн з-поза Європи, вона розширила діяльність за межі загально-європейського контексту, долучившись до євразійського виміру.

Зауважимо, що ОБСЄ як міжнародне утворення має специфічну правову природу: функціонує без установчого договору, винятково на основі добровільної участі у її діяльності держав-членів, що мають рівний статус; рішення приймаються на принципах політичної згоди; відсутній механізм окремого судового захисту, відмінного від Європейського суду з прав людини тощо. Основним завданням ОБСЄ було визначено розробку і реалізацію моделі загальної і всеохоплюючої безпеки для Єв-

ропи ХХІ ст., що було сформульовано у 1995 році в декларації стратегічного характеру – «На шляху до справжнього партнерства у нову добу», де було наголошено на «необхідності розбудовувати єдину мирну і демократичну Європу без розмежувальних ліній» [4]. Отже, у аксіологічне підґрунтя діяльності ОБСЄ було покладено ідею цінності єдиної Європи, що тісно пов'язана з концепціями європеїзації, зокрема й європеїзації права.

Більшість програмних документів, ухвалених ОБСЄ, обґрунтовують пріоритетність захисту прав людини ідеями концепції плюралістичної демократії, заснованої на принципі верховенства права, що є ключовим принципом усієї галузі сучасного адміністративного права України. Роль ОБСЄ у цьому процесі – це формування єдиної системи управління, спроможної ефективно їх гарантувати [5, с. 17].

Хоча ОБСЄ і не має єдиного установчого документу (на кшталт Статуту), проте основоположним документом, що визначає програмні цілі, напрями і принципи діяльності можна вважати Гельсінський Заключний акт 1975 року [6]. У документі закріплено, що співробітництво європейських держав буде здійснюватися на принципах поваги до суверенітету, відмови від використання сили або погрози силою, визнання непорушності кордонів та територіальної цілісності держав, мирного врегулювання суперечностей, невтручання у внутрішні справи, поваги до прав і свобод людини, рівноправ'я країн і права народів розпоряджатися власною долею, співробітництва між державами, дотримання зобов'язань згідно з міжнародним правом у напрямку забезпечення безпеки та співпраці в економічній і гуманітарій сферах, зокрема в галузі економіки, науки, освіти, технологій, прав людини, культури, інформації тощо.

Документ став стратегічною програмою дій із побудови єдиної мирної, демократичної Європи, з налаго-

дження співробітництва у політично-військовій, екологічно-економічній та гуманітарній сферах. Політико-військовий вимір («перший кошик») передбачав встановлення контролю за розповсюдженням озброєнь, заходи щодо попередження конфліктів та зміцнення довіри між державами. Економіко-екологічний вимір («другий кошик») передбачав налагодження співробітництва у сфері економічної та екологічної безпеки. Людський вимір («третій кошик») – захист прав людини, розвиток демократичних інститутів, моніторинг виборів тощо [1]. Формами діяльності ОБСЄ, зокрема, є проведення місій, проєктів, програм, що реалізовується в державах-учасниках через Координаторів програм.

Під програмою ОБСЄ Бабін Б. розуміє нормативний документ міжнародного характеру, розроблений та схвалений відповідно до внутрішніх процедур ОБСЄ та її органів, який реалізується із залученням інституцій ОБСЄ, її місій та представництв у державах-учасниках шляхом програмної та інших форм імплементації, надання міжнародної технічної допомоги та координації національних проєктів [7, с. 354-355].

Безперечно, що програмна діяльність ОБСЄ за останні майже тридцять років здійснила вагомий внесок у розвиток демократичних інституцій та у сфері реалізації і захисту прав людини в Україні. Нормативно-правовою основою такої діяльності є рішення Постійної Ради ОБСЄ № 295 від 1 червня 1999 року та доповіді щодо України Особистого представника Діючого голови ОБСЄ від 30 квітня 1999 року, відповідно до яких в Україні розпочав свою діяльність Координатор проєктів ОБСЄ, який сприяє виконанню завдань регіональної організації у різних сферах життєдіяльності людини [8]. Далі прийнято Меморандумом про взаєморозуміння між Урядом України і ОБСЄ щодо створення нової форми співробітництва від 13 липня 1999 року [8], згідно з яким формами та-

кої співпраці визначено, зокрема планування, виконання та моніторинг проєктів між відповідними національними органами державної влади України та ОБСЄ, а також її інституціями. З метою виконання зазначених завдань створюється посада Координатора проєктів ОБСЄ в Україні, що призначається Діючим головою ОБСЄ після консультацій з Урядом України. На думку Лобова Д., підписання таких меморандумів є характерним для держав, у яких діють місії ОБСЄ, вони є політико-правовими, програмними актами, що потребують від держав подальших внутрішніх, адміністративних правотворчих та управлінських, програмних заходів [9, с. 107], що буде розвивати національне адміністративне законодавство [10, с. 63].

Відповідно до інформації з офіційного вебпорталу Верховної Ради України частиною українського законодавства є 64 документи ОБСЄ у формі меморандуму, хартії, кодексу, резолюції, заяви, протоколу, угоди, договору, рішення, стратегії, декларації, звернення, висновку, доповіді [11]. На перший погляд може здатися, що нормотворча діяльність ОБСЄ є доволі скромною, у порівнянні до багатотисячного доробку ЄС чи Ради Європи. Проте її завданням є створення не тільки норм «м'якого права» («*soft law*»), що має рекомендаційний (політичний) характер, але і «м'якого» співробітництва («*soft cooperation*») між державами-членами, про які буде йти мова далі.

Зауважимо, що єдиних загальних стандартів ОБСЄ щодо формування і діяльності суб'єктів публічної адміністрації у його державах-членів не існує. Проте акти напрямку людського виміру можливо вважати висхідними положеннями щодо механізмів захисту прав людини та запровадження принципів належного врядування, а отже, зі сфери регулювання нормами адміністративного (матеріального, процесуального) права. Так, у Резолюції Парламентської асамблеї ОБСЄ від 9.07.2007 про посилення

уваги ОБСЄ щодо правозахисників та національних правозахисних інституцій [12] указується, що захист і заохочення прав та основних свобод людини є одним із найважливіших обов'язків держав, а свобода, справедливість та мир засновані та визнанні та повазі цих прав і свобод; національні закони, які відповідають Статуту ООН та міжнародним зобов'язанням держав у сфері прав людини, є базисом для дотримання і здійснення прав та свобод людини, а також для будь-якої діяльності щодо заохочення, захисту та ефективної реалізації цих прав і свобод. Отже, положення акта відповідають аксіологічному базису сучасного адміністративного права, адже «верховенство» людини, її гідності, здоров'я, безпеки і свободи, рівності і справедливості визнається основою діяльності усієї системи органів публічної влади, що є серцевиною домінуючої нині правової ідеології людоцентризму.

Також цією резолюцією, зокрема у статтях 12-13, передбачено, що права людини та основні свободи з найбільшою часткою імовірності можуть забезпечуватися в умовах, коли громадяни мають можливість індивідуально чи колективно притягнути до відповідальності власний уряд; що кожна людина має право на ефективний недискримінаційний доступ (на індивідуальних чи колективних засадах) на участь у публічному управлінні і під час розгляду публічних справах. Водночас статтею 2 Кодексу адміністративного судочинства України [13] визначено, що основним завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Отож указані вироки відповідають європейським стандартам ОБСЄ щодо реалізації юрисдикційних процедур: існує можливість звернення приватних

осіб до адміністративного суду за захистом їхніх порушених суб'єктивних прав.

Необхідно підкреслити, що ключовою інституцією ОБСЄ у сфері людського виміру є Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ), правотворча і експертна діяльність якого є особливо важливою під час трансформацій загального адміністративного права. Адже БДІПЛ не лише докладає зусиль для реалізації різноманітних проєктів, спрямованих на сприяння державам-членам у вирішенні проблем недостатньої ефективності демократичних інститутів, сигналізує про певну проблему, діє як медіатор, але й має значний експертний потенціал: розробляє зміни до чинного законодавства, зокрема адміністративного, або допомагає створенню нормативно-правового акту, що потребує свого прийняття. БДІПЛ також розробляє пропозиції щодо покращення адміністративної практики, діяльності органів публічної влади та інших учасників адміністративно-правових відносин; приймає запити на здійснення підтримки законотворчої діяльності (включаючи аналіз законодавства та оцінку процесу підготовки законів) від будь-якого державного органу в регіоні ОБСЄ [14, с. 162].

Цікавим є той факт, що у діяльності БДІПЛ інтенсивно співпрацює з іншими європейськими організаціями, зокрема Європейською комісією «За демократію через право» Ради Європи (Венеціанською комісією). Указані суб'єкти регулярно об'єднують свої зусилля під час підготовки оглядів законодавства, видаючи спільні висновки і рекомендації [15]. Так, є спільний висновок Венеціанської комісії і БДІПЛ щодо проєкту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії корупції в Україні» стосувався внесення змін до семи різних законодавчих актів України, зокрема і адміністративних: Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України

«Про Рахункову палату», «Про політичні партії в Україні», «Про запобігання корупції» [16]; щодо проекту Закону України «Про засудження комуністичного та націоналістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди і їхньої символіки» [17]; щодо законопроектів про гарантії свободи мирних зібрань [18] тощо.

Підкреслимо, що указані висновки доволі часто застосовується для мотивування судових рішень адміністративних судів, особливо, у випадку відсутності достатнього нормативного забезпечення. Так, Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду неодноразово звертався до актів ОБСЄ, зокрема під час вирішення публічно-правових спорів у сфері реалізації виборчих прав, доступу до публічної інформації, захисту прав національних меншин, об'єднань територіальних громад, права на свободу думки, совісті, релігії, мирних зібрань (постанови від 28.06.2019 у справі 855/157/19; від 02.07.2019 у справах 855/204/19 і 855/198/19; від 04.07.2019 у справі 855/223/19, від 29.06.2019 у справі 855/168/19 та інші [19]).

Однією із програмних цілей діяльності ОБСЄ визначено забезпечення і розвиток концепції належного врядування в країнах Східної Європи, Центральної Азії та Південного Кавказу, частиною якої є реалізація права особи на належну (добру) адміністрацію [20]. Указана концепція передбачає налагодження взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації та громадянським суспільством, його представниками, що є ключовою передумовою для реалізації основних реформ у публічно-правовій сфері, зокрема адміністративно-правової. Так, в Україні у 2018 році розпочалася реалізація проекту ОБСЄ «Підтримка належного врядування в місцевих громадах як складової реформи децентралізації», що полягає, зокрема, у проведенні семінарів у форматі інформаційно-роз'яснювальних зустрічей, підгото-

вки законопроектів у сфері реформування діяльності органів місцевого самоврядування і з питань об'єднання територіальних громад [21].

Іншим напрямком діяльності Координатора проектів ОБСЄ в Україні вказано стимулювання розвитку національної правової доктрини, зокрема і адміністративно-правової. Це прослідковується на прикладі підтримки видання науково-практичних публікацій – просуванні в освітній галузі підходів, заснованих на принципах поваги до прав людини. Так, на виконання програми ОБСЄ «Підвищення рівня правової обізнаності стосовно прав людини та механізмів їхнього захисту» у 2014 році було опубліковано навчальний посібник «Загальне адміністративне право» (Р. Мельник, В. Бевзенко), який викладає основний зміст і особливості сучасного загального адміністративного права України [22]. Структура і текстове наповнення посібника обумовлені аналізом сучасних української та європейської доктрин адміністративного права, із використанням європейських стандартів викладання цієї навчальної дисципліни, а саме: розвиток практичних навичок студентів крізь призму аналізу судової практики національних адміністративних судів і практики діяльності суб'єктів публічної адміністрації, розв'язання казусів.

Також за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні було видано низку навчальних видань, присвячених європейському механізму захисту прав людини і тлумачення норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які потім були використані для проведення циклу семінарів для суддів адміністративних судів, державних службовців, представників адміністративно-правової доктрини – викладачів і наукових співробітників. Так, у рамках реалізації проекту ОБСЄ «Підтримка розвитку юридичної освіти та освіти з прав людини в Україні» було проведено низку захо-

дів «м'якого» впливу: створення необхідних передумов для удосконалення методик та використання сучасних підходів до викладання адміністративного права, проведення літніх і зимових шкіл з підвищення кваліфікації викладачів юридичних шкіл України з адміністративного права; для посилення спроможності правничої наукової спільноти у 2014 році було надруковано 3000 примірників навчального посібника із загального адміністративного права, що були розповсюджені серед 29 вищих навчальних закладів; проведення засідань робочої групи щодо узгодження адміністративно-правової термінології [23].

Отже, можемо стверджувати, що вказані заходи ОБСЄ є інструментами вертикальної європеїзації адміністративного права України як правничої науки, так і навчальної дисципліни, що викладається на юридичних факультетах закладів вищої освіти. Важливо підкреслити, що авторами посібника [22] і лекторами правничих шкіл для викладачів були представники кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що поклали в основу таких ініціатив результати своїх напрацювань і наукових розвідок, які, на щодень, викладаються студентам університету, тобто здійснюється опосередкований вплив положень європейського адміністративного права не тільки на формування професійної компетенції майбутніх юристів, але також і на правосвідомість, правову культуру та правовий менталітет молодих людей.

Іншим прикладом співробітництва ОБСЄ (через Координатора проєктів ОБСЄ в Україні) з національними суб'єктами публічної адміністрації є діяльність у сфері реформування публічної служби. Так, ОБСЄ разом із Національним агентством України з питань державної служби, Українською школою урядування та студією онлайн-освіти «EdEra» було розроблено програму підвищення

кваліфікації українських публічних службовців з розвитку навичок з управління конфліктами та залучення зацікавлених сторін до реалізації реформ. Ця програма була створена для державних службовців центральних та місцевих органів державної влади в Україні і побудована на основі прикладів з реальної практики державної служби, що допоможе учасникам навчитися виявляти, аналізувати та розуміти конфліктні ситуації, а також обирати найкращі підходи для їхнього розв'язання, включно із підходами медіації та діалогу [24]. Зазначимо, що розвиток таких навичок у державних службовців є новим і інноваційним, у порівнянні до теорії службового права радянського періоду, будеться на сучасних стандартах і вимогах до публічної служби і виконання функцій їх посадовими і службовими особами. На думку Г. Віллдсена (H. Villadsen), сучасний державний службовець повинен розвивати навички, «які зможуть сприяти суспільному єднанню в країні» [24].

Отже, саме діяльність ОБСЄ за третім напрямком найбільш відчутно здійснює постійний і системний вплив на (ре)формування загального адміністративного права України, адже він пов'язаний із правами людини та демократією і має «людське обличчя», так як і норми адміністративного права встановлюють невидимий, але міцний зв'язок між державою та її інституціями та людиною у продовж усього її життя.

У підсумку можемо стверджувати, що ОБСЄ як регіональне міждержавне утворення є активним суб'єктом європейського права, що сприяє процесу європеїзації адміністративного права України, проте зацікавленість вчених-адміністративістів у її діяльності є мінімальною. У більшості випадків, такий вплив здійснюється через механізми «м'якого права» («soft law») вертикальної європеїзації типу «top down» (downloading), що має непрямої, поступовий, добровільний («м'який») характер, з елементами соціалізації: шляхом організації та

проведення практичних тренінгів, експертних столів, міжнародних конференцій, друку навчальної і довідкової літератури, організації шкіл з обговорення сучасних викликів розвитку адміністративного права для викладачів правничих шкіл тощо. З іншої ж сторони, діяльність ОБСЄ має ознаки й опосередкованої вертикальної європеїзації шляхом залучення міжнародних експертів до підготовки законопроектів у сфері регулювання

адміністративно-правових відносин і стратегічних програмних документів, що розвивають усю публічно-правову сферу. Ще з іншої, документи ОБСЄ, ратифіковані Верховною Радою України, є формалізованими джерелами адміністративного права України, тобто мають ознаки «твердого права» (*«hard law»*), а отже, прямої, обов'язкової, довгострокової європеїзації.

Список використаних джерел

1. *ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку: аналіт. доп.* [Єрмолаєв А.В., Кононенко К. А., Резнікова О. О., та ін.]; Нац. інстит. стратегічних досліджень. Київ, 2013. 52 с.
2. *Spring ITAPA Conference 2019 Session on the Digital Transformation* (Bratislava, 28 May 2019). OSCE. 29 May 2019. URL. <https://www.osce.org/secretariat/421154?download=true> (date of access: 12.01.2020)
3. *Wrybel A. Europeizacja prawa administracyjnego – pojęcie i konteksty* / A. Wrybel, D. Miąsik. *Europeizacja prawa administracyjnego*; red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wrybel. Warszawa, 2014. 834 s.
4. *Лисабонська декларація щодо моделі загальної та всеосяжної безпеки для Європи XXI століття: декларація ,міжнарод. докум. ОБСЄ від 01.01.1996. База даних «Законодавство України» / ВР України.* URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_087. (дата звернення: 12.01.2020).
5. *Обязательства ОБСЕ в области человеческого измерения.* ОБСЕ ; БДИПЧ. Варшава: Бюро ОБСЕ по демократическим институтам и правам человека, 2011. Т. 1. Сборник документов в тематическом порядке. 3 изд. 365 с.
6. *Conference On Security And Co-Operation In Europe Final Act, Helsinki 1975.* 62 p. URL : <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>. (date of access: 12.01.2020).
7. *Бабін Б. В.* Програмні акти як форма правотворчої та організаційної діяльності ОБСЄ. *Європейське право та порівняльне правознавство: Збірник статей / за ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О. В. Кресіна; упор. О. В. Кресін, О. Д. Рожко. К.-Шамборі: Логос, 2010. С.348-354.*
8. *Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і ОБСЄ щодо створення нової форми співробітництва : міжнар. док. ОБСЄ; від 13 липня 1999 року, ратифікований Законом України від 10 лютого 2000 року № 1446-III. База даних «Законодавство України» / ВР України.* URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975_026 (дата звернення: 12.01.2020).
9. *Лобов Д. В.* Статус ОБСЄ в адміністративно-правовому вимірі. *Право і суспільство.* 2011. № 5. С. 104-109.
10. *Адміністративне право України. Повний курс : підруч. / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Степенко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.*
11. *Верховна Рада України. Законодавство України. Міжнародні документи: ОБСЄ: офіц. вебпортал.* URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/c786>. (дата звернення: 12.01.2020).
12. *Резолюція Парламентської асамблеї ОБСЄ про зміцнення взаємодії ОБСЄ з правозахисниками та національними правозахисними інститутами / Київська декла-*

рація Парламентської асамблеї ОБСЄ і резолюції XVI щорічної сесії (К., 5-9.07.2007). URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/150476?download=true>. (дата звернення: 12.01.2020).

13. *Кодекс адміністративного судочинства України*: Закон від 06.07.2005. № 2747-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (дата звернення 12.01.2020).

14. *Деркач А.* Стандарти ОБСЄ у сфері правозахисту та їх застосування конституційною юстицією України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С.160-164.

15. *БДИПЧ и содействие законотворческой деятельности* ; БДИПЧ ОБСЄ. URL : <https://www.osce.org/ru/odihr/147261?download=true> (дата доступу: 12.01.2020).

16. *Проект* спільного висновку Венеціанської комісії і БДІПЛ щодо проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії корупції в Україні». URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/180226?download=true>. (дата звернення: 12.01.2020).

17. *Спільний* висновок Венеціанської комісії та БДІПЛ щодо Закону України «Про засудження комуністичного та націоналістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди і їхньої символіки», ухвалений Венеціанською комісією на 105-му пленарному засіданні (Венеція, 18-19.12.2015). URL: https://www.legislationline.org/download/id/6516/file/280_FOE_UKR_21Dec2015_ukr.pdf. (дата звернення: 12.01.2020).

18. *Спільний* висновок Венеціанської комісії та БДІПЛ щодо законопроектів про гарантії свободи мирних зібрань, прийнятий Венеціанською комісією на 108-му пленарному засіданні (Венеція, 14–15.10.2016.) URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2016_030_2016_10_18.pdf. (дата звернення: 12.01.2020).

19. *Єдиний* державний реєстр судових рішень. Верховний Суд. Касаційний адміністративний суд. URL: <http://www.reestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 12.01.2020).

20. *Survey of OSCE Field Operations*. SEC.GAL/116/19/Rev.1. June 2019. URL: <https://www.osce.org/secretariat/74783?download=true>. (дата звернення: 12.01.2020).

21. *Проект* ОБСЄ «Підтримка належного врядування в місцевих громадах як складової реформи децентралізації». URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/ssgglc>. (дата звернення: 12.01.2020).

22. *Мельник Р., Бевзенко В.* Загальне адміністративне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Р. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.

23. *Проект* ОБСЄ «Підтримка розвитку юридичної освіти та освіти з прав людини в Україні: ОБСЄ: офіц. стор. Міністерства освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/spivprasya-z-mizhnarodnimi-organizacijami/mizhnarodni-proekti/obsye>. (дата звернення: 12.01.2020).

24. *Про* навчальну програму для державних службовців з використання діалогу як інструменту політики впроваджено за підтримки Координатора проектів ОБСЄ. 25 лютого 2020. URL: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/447208> (дата звернення: 12.01.2020).

Радишевська О. Р. Особливості впливу діяльності ОБСЄ на реформування адміністративного права України

У статті автор аналізує особливості впливу Організації безпеки та співробітництва в Європі як європейського утворення, що функціонує у трьох вимірах: політико-військовому, економіко-екологічному і людському на адміністративне право України. Робиться висновок, що діяльність ОБСЄ здійснює як прямий, так і опосередкований вплив на європеїзацію адміністративного права України як галузі права, законодав-

ства, науки та навчальної дисципліни, під час яких застосовуються механізми соціалізації, «м'якого» права, «м'якого» співробітництва.

Ключові слова: Організація безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ), адміністративне право, акти ОБСЄ, європеїзація, права людини.

Радышевская О. Р. Особенности влияния деятельности ОБСЕ на реформирование административного права Украины

В статье автор анализирует особенности влияния Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе как европейского образования, функционирует в трех измерениях: политико-военном, экономико-экологическом и человеческом на административное право Украины. Делается вывод, что деятельность ОБСЕ осуществляет как прямой, так и опосредованное влияние на европеизацию административного права Украины как области права, законодательства, науки и учебной дисциплины, во время которых применяются механизмы социализации, «мягкого» права, «мягкого» сотрудничества .

Ключевые слова: Организация безопасности и сотрудничества в Европе (ОБСЕ), административное право, акты ОБСЕ, европеизация, права человека.

Radyshevska O. Peculiarities of the influence of the OSCE activity on the reform of the administrative law of Ukraine

The author in the article analyzes the peculiarities of the influence of the Organization for Security and Cooperation in Europe activity as a European entity on the administrative law of Ukraine in three dimensions: political-military, economic-environmental and human.

It is emphasized that the OSCE's activity on the human dimension as building democratic institutions is of great importance for the formation of European standards for the implementation and protection of human rights in the system of administrative justice and the transformation of the doctrine of administrative law as a whole. It is emphasized that, despite the absence of OSCE acts directly devoted to matters of general administrative law, separate resolutions of the OSCE Parliamentary Assembly on Human Rights contain European standards of activity for public administration and their officials, in particular on the exercise by individuals of the right to good administration, and in case of violation of it by the subjects of public administration protection in the order of administrative justice. The OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) is said to be a key OSCE institution in the field of human dimension whose activities influence, in particular, on axiology of administrative law.

The author draws particular attention to the ODIHR's joint advisory recommendations with the Council of Europe (Venice Commission) in the field of human rights protection and administrative judicial system. It is determined that the OSCE acts are based on the provisions of other European organizations, in particular the Council of Europe. It is concluded that the activities of the OSCE has direct and indirect influence on the Europeanisation of the administrative law of Ukraine as a field of law, legislation, science and discipline, during which mechanisms of socialization, «soft» law, «soft» cooperation are applied.

Key words: Organization on Security and Co-operation in Europe (OSCE), Administrative Law, OSCE acts, Europeanization, Human rights.

